

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry

Ročník: 10., školský rok 2017/2018

Krajské kolo

Kategória: C

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Živou ulicou väčšieho vidieckeho mesta drobným krôčikom kráča staručká pani. Jej útla postava je už nahrbená; hlava napred naklonená, ale jej chôdza je rezká a rýchla. Jej bledá, jemná tvár oživená je starostlivým a milým, troška akoby smiešnym úsmevom. Sú mnohí, ktorí tvrdia, že dobrí ľudia sú často smiešni; čo je na tom pravdivého, ponecháme iným k rozjímaniu. Ale isté je, že niektorí mimo idúci usmiali sa pri pohľade na stareнку, lebo mala klobúk, k tomu ešte z módy vyšlý, hodne nakrivo, a spod neho všetečne vyzeralo niekoľko pramienkov šedivých vlások. Ale ten úsmev prechádzajúcich sa ľudí bol viac zhovievavý, ako posmešný. Ved' celá tá drobná, filigránska postavička podobala sa figúrke z krehkého porcelánu, lenže nie taká veselá.

Starenkine tmavé, hlboké oči hľadajú so živým záujmom na okoloidúcich. Najmä pozorne upierajú sa na tváre mladých žien, dievčat a detí. Akoby tým pohľadom každú tú tváričku chcela pohľadiť a akoby sa pýtala: „Či by som ti nemohla dačo milého preukázať?“

Ponáhľala sa domov, do domu, v ktorom býval jej syn, kým ešte žil, a v ktorom býva synova dcéra, už vydatá. I ona, stará mať, má tam svoju izbičku. **Teraz vracia sa domov z obvyklej popoludňajšej prechádzky.**

Terézia Vansová: Magdaléna

Zdroj: <http://zlatyfond.sme.sk/>

Úloha č. 1

Urči slohový útvar ukážky č. 1.

- A. vnútorná charakteristika osoby
- B. vonkajšia charakteristika osoby
- C. opis činnosti
- D. opis prostredia

Úloha č. 2

Označ možnosť so správnymi gramatickými kategóriami slovesného tvaru z vety „Či by som ti nemohla dačo milého preukázať?“

- A. minulý čas, rozkazovací spôsob
- B. minulý čas, podmienovací spôsob
- C. prítomný čas, podmienovací spôsob
- D. prítomný čas, oznamovací spôsob

Úloha č. 3

Z hľadiska zloženia je zvýraznená časť ukážky č. 1

- A. jednoduchá rozvitá veta.
- B. jednoduchá veta s viacnásobným vetným členom.
- C. jednoduché súvetie.
- D. zložené súvetie.

Úloha č. 4

Hlavná postava literárneho diela je postava,

- A. ktorá sa stotožňuje s rozprávačom deja.
- B. ktorá má iba kladné povahové vlastnosti.
- C. ktorá do deja najmenej zasahuje.
- D. ktorá okolo seba sústreďuje dej.

Úloha č. 5

V ktorej možnosti sú všetky slová z textu prídavnými menami?

- A. drobným, staručká, útla, rezká
- B. šedivých, niekoľko, krehkého, milého
- C. mladých, pozorne, synova, obvyklej
- D. popoludňajšej, živým, troška, smiešnym

Úloha č. 6

Urči jazykový štýl a slohový postup ukážky č. 1.

- A. náučný štýl, rozprávací slohový postup
- B. umelecký štýl, rozprávací slohový postup
- C. hovorový štýl, opisný slohový postup
- D. umelecký štýl, opisný slohový postup

Úloha č. 7

Ktorým slovným druhom je podčiarknuté slovo v texte?

- A. zámeno
- B. číslovka
- C. podstatné meno
- D. prídavné meno

Úloha č. 8

Zaraď ukážku č. 1 podľa obsahu, funkcie a podľa prijímateľa textu k druhu literatúry.

- A. populárno-vedecká literatúra
- B. vedecko-fantastická literatúra
- C. literatúra faktu
- D. realistická ženská literatúra

Úloha č. 9

V ktorej možnosti je správne označený podčiarknutý vetný člen?

Starenkine tmavé, hlboké oči hľadia so živým záujmom na okoloidúcich.

- A. zhodný prívlastok
- B. príslovkové určenie
- C. nezhodný prívlastok
- D. predmet

Úloha č. 10

V ktorej možnosti je v správnom poradí uvedený vid slovíes *kráča, usmiali sa, upierajú sa*?

- A. dokonavý, nedokonavý, nedokonavý
- B. nedokonavý, dokonavý, nedokonavý
- C. dokonavý, dokonavý, nedokonavý
- D. nedokonavý, nedokonavý, dokonavý

Ukážka č. 2

Ján Smrek

Ach, život krásny je, je plný divov.

Len náruč pripravíť a kľaknúť k lúke

a kmásať všetky kvety v sladkej muke

s myšlienkou páľčivou a náruživou.

Zdroj: <https://frauellie.wordpress.com/2011/08/09/2377/>

Úloha č. 11

Urči druh textu ukážky č. 2.

- A. lyricko-epický
- B. epický
- C. lyrický
- D. dramatický

Úloha č. 12

Ktorý druh rýmu použil autor v ukážke č. 2?

- A. striedavý
- B. združený
- C. obkročný
- D. prerývaný

Úloha č. 13

Čo je pravdepodobnou témou básne na základe uvedených veršov?

- A. láska k prírode
- B. obdiv k životu
- C. detský svet
- D. ženská krása

Úloha č. 14

V ktorej možnosti je správne uvedený význam spojenia *s myšlienkou páľčivou*?

- A. s horúcou myšlienkou
- B. s akútnou myšlienkou
- C. s neznesiteľnou myšlienkou
- D. s háklivou myšlienkou

Úloha č. 15

Ktorý básnický prostriedok predstavuje slovné spojenie *len náruč pripraviť*?

- A. personifikácia
- B. prirovnanie
- C. epiteton
- D. metafora

Úloha č. 16

Ktorý z uvedených výrazov nemožno použiť ako synonymum k slovu krásny?

A. ľúbezný	C. čarovný
B. oslnivý	D. veľkolepo

Ukážka č. 3

Narodil sa v rodine maloroľníka a vzdelanie získaval v ľudovej škole v Kochanovciach a po smrti svojho otca (v roku 1907) sa stal chovancom evanjelického sirotinca v Modre. V rokoch 1913 – 1917 sa vyučil za obchodníckeho pomocníka a vo vzdelávaní pokračoval až po 1. svetovej vojne, keď v rokoch 1919 – 1921 študoval v modranskom Učiteľskom ústave a v rokoch 1921 – 1924 na Evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave, štúdium však nedokončil, pretože ho naplno zaujala práca novinára. Krátko pracoval na Dolnej zemi a u Makovických v Ružomberku, v roku 1917 pracoval tiež v obchode u Fedora Houdka. V rokoch 1917 – 1918 sa dostal ako vojak rakúsko-uhorskej armády na palestínsky front, kde ochorel na maláriu.

Neskôr pôsobil v roku 1924 ako novinár v redakcii Slovenského denníka a v rokoch 1925 – 1929 bol redaktorom Národných novín v Martine. V rokoch 1925 – 1938 redigoval v pražskom Mazáčovom nakladateľstve Edíciu mladých slovenských autorov (EMSA). Kvôli tejto práci sa aj v roku 1930 presťahoval do Prahy, kde neskôr začal vydávať literárny časopis Elán, ktorý vychádzal až do povojnových čias. Na začiatku 2. svetovej vojny sa však vrátil späť na Slovensko, kde sa usadil v Bratislave a časopis Elán sa stal časopisom Spolku slovenských spisovateľov. Počas vojny založil Komornú knižnicu Elánu, ktorú viedol aj po jej prevzatí nakladateľstvom Slovenský spisovateľ v roku 1950, no v rokoch 1945 – 1948 pracoval ako prednosta kultúrneho odboru na Povereníctve informácií. Po roku 1948 ako básnik upadol do nemilosti, mal zakázané písať, jeho diela prechádzali cenzúrou, a tak sa viac venoval prekladom. Zomrel 8. 12. 1982 v Bratislave. Pochovaný je v Martine na Národnom cintoríne.

Zdroj: <http://smrek.ym.sk/2010/09/11/>

Úloha č. 17

Z textu vyplýva, že po roku 1948 sa Smrek viac venoval prekladom, pretože

- A. pracoval ako prednosta kultúrneho odboru na Povereníctve informácií.
- B. upadol do nemilosti a mal zakázané tvoriť.
- C. počas 2. svetovej vojny založil Komornú knižnicu Elánu.
- D. pôsobil už od roku 1924 ako novinár.

Úloha č. 18

Ján Smrek nedokončil štúdium na Evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave, pretože

- A. ochorel na maláriu.
- B. sa vyučil za obchodníckeho pomocníka.
- C. ho naplno zaujala práca novinára.
- D. pracoval v obchode u Fedora Houdka.

Úloha č. 19

Pre ktorý jazykový štýl a jeho útvary platí nasledujúca charakteristika?

„objektívny štýl; štýl verejnej úradnej komunikácie; písomný štýl; na úpravu existujú štátne normy; jeho funkciou je sprostredkovať príjemcovi presné údaje, fakty, bez doplňujúcich a vysvetľujúcich detailov“

- A. náučný (odborný) štýl
- B. administratívny štýl
- C. publicistický štýl
- D. rečnícky štýl

Úloha č. 20

Ktorým slovotvorným postupom vznikli slová *narodil sa, usadil sa, vyučil sa*?

- A. skladaním
- B. spájaním
- C. skracovaním
- D. odvodzovaním

Úloha č. 21

Ktorý skloňovací vzor podstatných mien nie je zastúpený vo vete: *Na začiatku 2. svetovej vojny sa však vrátil späť na Slovensko.*

- A. dub
- B. žena
- C. mesto
- D. chlap

Úloha č. 22

Ktorá možnosť správne určuje nasledujúcu vetu podľa zloženia a členitosti?

Na začiatku 2. svetovej vojny sa však vrátil späť na Slovensko.

- A. jednoduchá veta rozvitá, dvojčlenná úplná
- B. jednoduchá veta holá, jednočlenná
- C. jednoduchá veta rozvitá, dvojčlenná neúplná
- D. jednoduchá veta rozvitá, jednočlenná

Úloha č. 23

Pri nástupe do zamestnania popri žiadosti musí zamestnanec predložiť životopis. Ktorý druh životopisu sa v takomto prípade v súčasnosti používa?

- A. kontextový životopis
- B. štruktúrovaný životopis
- C. profesiový životopis
- D. beletrizovaný životopis

Úloha č. 24

V ktorej z uvedených možností sú správne určené vetné členy vo vete: *Počas vojny založil Komornú knižnicu Elánu.*

- A. zhodný prívlastok, príslovkové určenie času, prísudok, predmet, nezhodný prívlastok
- B. nezhodný prívlastok, príslovkové určenie času, prísudok, zhodný prívlastok, predmet
- C. príslovkové určenie času, prísudok, zhodný prívlastok, predmet, nezhodný prívlastok
- D. zhodný prívlastok, príslovkové určenie času, prísudok, predmet, nezhodný prívlastok

Úloha č. 25

Označ možnosť, v ktorej sa všetky slová začínajú na obojakú spoluhlásku.

- A. denník, zaujala, mladých, chovanec
- B. malária, redakcia, armáda, spisovateľ
- C. monarchia, štúdium, vyučil, pokračoval
- D. redigoval, získaval, prest'ahoval, vydával

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Transformácia textu

Čas na transformáciu textu: 30 minút

Ján Smrek

Ach, život krásny je, je plný divov.

Len náruč pripraviť a kl'aknúť k lúke

a kmásať všetky kvety v sladkej muke

s myšlienkou páľčivou a náruživou.

Pretransformuj uvedené verše na krátku **úvahu** o tom, prečo by sme mali vnímať v živote najmä jeho krásu. (10 – 15 viet).

DRUHÁ ČASŤ – ÚSTNA

Tvorba rečníckeho prejavu

Priprav si **uvítací príhovor** (max. 5 minút) na konferenciu o súčasných ekologických problémoch. Zameraj sa na význam ochrany životného prostredia.

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzenti: Mgr. Katarína Udvardyová, Mgr. Alžbeta Palacková

Korektúra: PaedDr. Ivana Kullová Matisková

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Slovenská komisia Olympiády zo slovenského jazyka a literatúry

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2018